

به نام خدا

سانسور پستی قوای نظامی دانسترفرس و نورپرفرس انگلستان در ایران

با تأکید بر معرفی نمونه های موجود در گنجینه تمبر و تاریخچه پستی موزه آستان قدس رضوی

ترجمه و تألیف: محمد رضا شاهرودی زاده^۱

چکیده

رویدادهای سیاسی و اجتماعی تاریخ پرفراز و فرود ایران در دوران سلطنت واپسین شاهان قاجار از یک سو و اشغال ایران و دخالت کشورهای بیگانه در امور کشور در پی وقوع جنگ جهانی اول از سوی دیگر، از جمله موارد تأثیرگذار بر تاریخ پست ایران بوده اند، تا جایی که این امر گردآوری تمبرها و تاریخچه پستی ایران و مطالعه و تحقیق درباره آنها را به یکی از زمینه های پرطرفدار در میان کلکسیونرها و پژوهشگران تاریخ پست در ایران و سایر کشورهای جهان بدل کرده است؛ این مقاله، ضمن ارائه تعاریف برخی از اصطلاحات فیلاتلیک (تمبرشناسی)، شرحی از حضور قوای نظامی دانسترفرس و نورپرفرس انگلستان در طی جنگ جهانی اول در ایران را با استناد به منابع کتابخانه ای ارائه داده و سپس به معرفی کامل مجموعه تاریخچه پستی گنجینه تمبر و تاریخچه پستی موزه آستان قدس رضوی که مهمور به مهر سانسور نظامی این قوای اشغالگر انگلیسی هستند، می پردازد.

کلید واژگان

تاریخچه پستی، سانسور پستی، مهر سانسور پستی، دانسترفرس و نورپرفرس

^۱ کارشناس تمبر و تاریخچه پستی، اداره پژوهش و معرفی آثار معاونت امور موزه های سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی؛ عضو انجمن مطالعات تمبرشناسی ایران (IPSC)؛ نشانی الکترونیکی: mrezashahroody@gmail.com

مقدمه

سال های ۱۲۸۵ تا ۱۳۰۴ خورشیدی (۱۹۰۷ تا ۱۹۲۵ م.)، دورانی برجسته و پر اهمیت در تاریخ ایران مدرن به شمار می رود؛ مرگ مظفرالدین شاه قاجار در ۱۸ دی ماه ۱۲۸۵ خورشیدی و تنها در مدت کوتاهی پس از صدور فرمان مشروطیت و آغاز به کار مجلس شورای ملی؛ مخالفت محمد علیشاه قاجار با مشروطیت، ترور ناکام وی در تهران و به توپ بستن مجلس و تبعید نمایندگان مخالف؛ قیام مردم و فتح تهران به دست ستارخان و باقرخان (سرداران ملی)، خلع محمد علیشاه قاجار از سلطنت در تاریخ ۱۸ تیرماه ۱۲۸۸ خورشیدی، پناهنده شدن وی به سفارت روسیه و انتخاب فرزند خردسالش احمد میرزا به پادشاهی توسط سران مشروطه؛ ضعف دولت مرکزی و ظهور ابرقدرت های بیگانه ای همچون روسیه، انگلیس و آلمان در ایران با هدف استفاده از موقعیت استراتژیک و غارت منابع طبیعی؛ آغاز جنگ جهانی اول در سال ۱۲۹۳ خورشیدی و نقض بی طرفی ایران از سوی طرف های درگیر جنگ و اشغال کشور توسط بیگانگان، کنترل گسترده و نظارت آنها بر مردم و جنبش های سیاسی از جمله وقایع گوناگون این دوران پر حادثه از تاریخ کشورمان می باشد.

همین حوادث متعدد سبب شده است تا مطالعه تاریخ پست ایران و بررسی نقش مستقیم و غیر مستقیم حوادث سیاسی و اجتماعی بر آن در مقایسه با سایر کشورهای جهان از اولویت بالاتری برخوردار شود و کلکسیونرها و مورخان پستی به گردآوری و مجموعه سازی یا مطالعه تاریخچه پستی شامل پاکت نامه ها، کارت پستال ها، مهرهای پستی و ... مربوط به ایران رغبت فزونتری پیدا کنند.

کارشناسی و مستندسازی مجموعه ای قابل توجه از تاریخچه پستی ایران در گنجینه تبر و تاریخچه پستی آستان قدس رضوی در یک دهه اخیر، بازدید کلکسیونرهای بزرگی همچون بیورن سورنه^۲ از این گنجینه، بهره گیری از اطلاعات کارشناسان عضو انجمن مطالعات تبرشناسی ایران^۳ از جمله اساتیدی چون بهروز نصر اصفهانی و مهرداد صدیقی و مطالعه منابع هدایی آقایان مرحوم فریدون نوین فرح بخش، ایرج افتخار، منوچهر عمارلویی و حسن شیدا، نگارنده را بر آن داشت تا سلسله مقالاتی را در زمینه معرفی مجموعه تاریخچه پستی ایران و خصوصاً مهرهای سانسور پستی به رشته تحریر کشیده و در اختیار خوانندگان فرهیخته و علاقه مند ماهنامه وزین دنیای تبر قرار دهد.

در این مقاله، ابتدا تعاریف برخی از اصطلاحات فیلاتیک (تمبرشناختی) همچون تاریخچه پستی (Postal history) و سانسور پستی (Postal censorship) ارائه شده و سپس قوای نظامی دانستر فرس و نورپرفرس انگلستان در طی جنگ جهانی اول در ایران با استناد به منابع کتابخانه ای معرفی می شود. در ادامه، مجموعه تاریخچه پستی گنجینه تبر و تاریخچه پستی موزه آستان قدس رضوی که ممههور به مهر سانسور نظامی این قوای اشغالگر انگلیسی هستند، با جزئیات کامل معرفی می گردد.

تاریخچه پستی (Postal history)

به مطالعه تشکیلات پستی و چگونگی عملکرد آنها، جمع آوری پاکت نامه ها و اقلام وابسته که نشان دهنده دوره های مختلف تاریخی در تشکیلات پستی می باشند، اصطلاحاً تاریخچه پستی گفته می شود. تاریخچه پستی، اکنون به عنوان یکی از شاخه های تخصصی مجموعه داری در فیلاتی (تمبرشناسی) به شمار می آید. در حالیکه تبرشناسی به تنهایی به مطالعه تبرها شامل جنبه های فنی تولید و توزیع تبر مربوط می شود، تاریخچه پستی، تبرها را به عنوان اسنادی تاریخی به حساب آورده و به مطالعه مهرهای پستی، کارت پستال ها، پاکت ها و نامه های درون آنها می پردازد.

^۱ بیورن سورنه (Björn Sohrne)، متولد ۲۹ ژوئیه سال ۱۹۴۱ در استکهلم سوئد، که اکنون ۷۵ سال داشته و روزهای بازنشستگی اش را می گذراند، یکی از برجسته ترین مورخان پستی ایران به شمار رفته و از اعضای فعال و فرهیخته انجمن مطالعات تبرشناسی ایران (IPSC) در انگلستان محسوب می شود.

^۲ این انجمن در سال ۱۹۶۶ میلادی به طور رسمی آغاز به کار کرد و بنیانگذاران و اعضای این انجمن علمی و تخصصی مجموعه داران و کارشناسان ایرانی بزرگ و سرشناسی همچون آقایان بهروز نصر اصفهانی، مهرداد صدیقی، ساسان بهارآیین، ایرج افتخار، حسن شیدا، منوچهر عمار لویی، مسعود نوین فرح بخش و ... می باشند؛ این انجمن، هر ساله پنج نشست عمومی برگزار و چهار الی پنج نسخه بولتن به زبان انگلیسی چاپ و منتشر می کند. این بولتن ها حاوی جدیدترین یافته ها درباره تبرها و مجموعه تاریخچه پستی ایران (خصوصاً تبرهای دوران قاجار) در قالب مقالات و تصاویر می باشد که دسترسی به آنها تنها برای اعضا میسر است.

علاوه بر این، تاریخچه پستی مطالعه نرخ خدمات پستی، سیاست های پستی، مدیریت پست، نظارت پستی و تأثیر سیاست، تجارت و فرهنگ بر تشکیلات پستی و اصولاً کلیه موارد مربوط به جمع آوری، نقل و انتقال و تحویل مرسولات پستی را در بر می گیرد. تاریخچه پستی در حوزه تخصصی تاریخ تمپرشناسی، به عنوان مطالعه هزینه های پستی اخذ شده، مسیر یا مسیرهای پیموده شده نامه ها از مبدأ تا مقصد و نامه رسانی تعریف می شود. پست در دوران جنگ یا محاصره نظامی یا پست نامه ها به مناطق دور دست از جمله حوزه های مورد توجه علاقه مندان به تاریخچه پستی می باشد.

سانسور پستی (Postal censorship)

در دوران جنگ، بحران، محاصره یا اشغال نظامی، نامه ها نقش مهمی در تبادل اطلاعات بین افراد و مناطق مختلف ایفا می کردند و به همین دلیل، آگاهی یافتن از محتویات پاکت نامه و نوشتجات نامه ها برای دولتمردان یا فرماندهان نظامی از اهمیت خاصی برخوردار بود، لذا برای جلوگیری از انتشار و افشای اطلاعات سری، پاکت نامه های پستی وارده به این مناطق و صادره از آنها گشوده شده و نامه های آنها خوانده می شد؛ سپس چنانچه نامه ها مشکلی نداشتند دوباره در پاکت قرار داده شده، مهر شده و به دست گیرندگان می رسیدند. به این کار که تاریخی دیرینه دارد، سانسور پستی گفته می شود.

سابقه سانسور یا کنترل نظام یافته مرسولات پستی در برخی از شهرهای بزرگ غرب ایران توسط دولت به دوران انقلاب مشروطه و بروز ناآرامی ها و به دنبال آن، آغاز جنگ جهانی اول و اشغال نواحی مختلف کشورمان توسط قوای اشغالگر روسی، انگلیسی، آلمانی و ترکان عثمانی و همچنین قیام انقلابیون محلی از سال ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ میلادی باز می گردد؛ شرایط حساس کشور در این دوران سبب شد تا قوای نظامی داخلی و خارجی کنترل گسترده و نظارت دقیق نامه ها و نوشتجات درون پاکت ها را انجام داده و از انتشار اخبار سری و ارتباط مخالفین با یکدیگر جلوگیری نمایند.

دانسترفرس (Dunsterforce) و نورپرفرس (Norperforce) در ایران

دانسترفرس (Dunsterforce) نام یک واحد نظامی ویژه و سری مرکب از سربازان منتخب و نخبه از ارتش استرالیا، کانادا و آفریقای جنوبی بود که در ۲۴ دسامبر ۱۹۱۷ میلادی، تحت فرماندهی سرلشگر لایونل دانسترویل (از ۱۸۶۵ تا ۱۹۴۶ میلادی) و با هدف حفظ منافع استراتژیک بریتانیا در خاورمیانه و جلوگیری از پیشروی قوای دولت های آلمان و عثمانی به شرق آسیا و خصوصاً هندوستان مأموریت یافت تا از بغداد وارد ایران شده و خود را به بندر انزلی و حوزه های نفتی بندر باکو در سواحل غربی دریای خزر برساند.

در ۲۹ ژانویه ۱۹۱۸ میلادی، دانسترویل به همراه ۱۲ افسر، ۲ کارمند و ۴۱ راننده به عنوان پیش قراولان این واحد نظامی با بهره گیری از ۴۴ دستگاه خودرو زرهی به سمت شمال شرق بغداد حرکت کرده و پس از طی ۶۰۰ مایل از اسدآباد به همدان و در ادامه حرکت خود به سمت شمال در ۱۷ فوریه ۱۹۱۸ میلادی به بندر انزلی در ساحل جنوبی دریای خزر رسیدند.

قوای دانسترویل در ۱۹ فوریه ۱۹۱۸ میلادی با کمیته بلشویک روسیه که با ۳۰۰۰ الی ۵۰۰۰ حامی روسی مسلح بندر انزلی را به تصرف خود درآورده بودند دیدار کرد و با مواجهه صلح میان روسیه و دولت های آلمان، عثمانی و اتریش و عدم توانایی کافی برای درگیری با روس ها، مجبور به عقب نشینی به سمت همدان شد.

دانسترویل پس از تقویت قوا در تاریخ ۲۷ ژوئن ۱۹۱۸ مجدداً به بندر انزلی حمله کرده و آنجا را به تصرف خود درآورد و تمامی راه های ارتباطی این مناطق بین همدان تا انزلی را تحت کنترل خود درآوردند؛ با درخواست کمک حکومت باکو از قوای انگلیسی ساکن در بندر انزلی برای مقابله با تهدید ترکان عثمانی، گروه کوچکی از قوای دانسترویل از بندر انزلی از طریق دریا به باکو رفته و در آنجا با حمله ۱۴۰۰۰ ترک عثمانی مواجه شدند.

در ۱۴ سپتامبر ۱۹۱۸ میلادی، باکو به تصرف کامل دولت عثمانی درآمد و دانسترویل با پشت سر گذاشتن ۱۸۰ سرباز کشته یا مفقود الاثر به انزلی بازگشت؛ این بازگشت به انحلال دانسترفورس در تاریخ ۲۲ سپتامبر ۱۹۱۸ انجامید.

در ۲۱ مارس ۱۹۱۸، کابینه جنگ انگلستان تصمیم گرفت تا نیرویی دیگر به شمال غربی ایران اعزام کند تا از تهاجم احتمالی دولت های روسیه و آلمان جلوگیری شود. پیرو این تصمیم، سرلشگر تامپسون، در رأس قوای نظامی که به نام نیروی شمال ایران

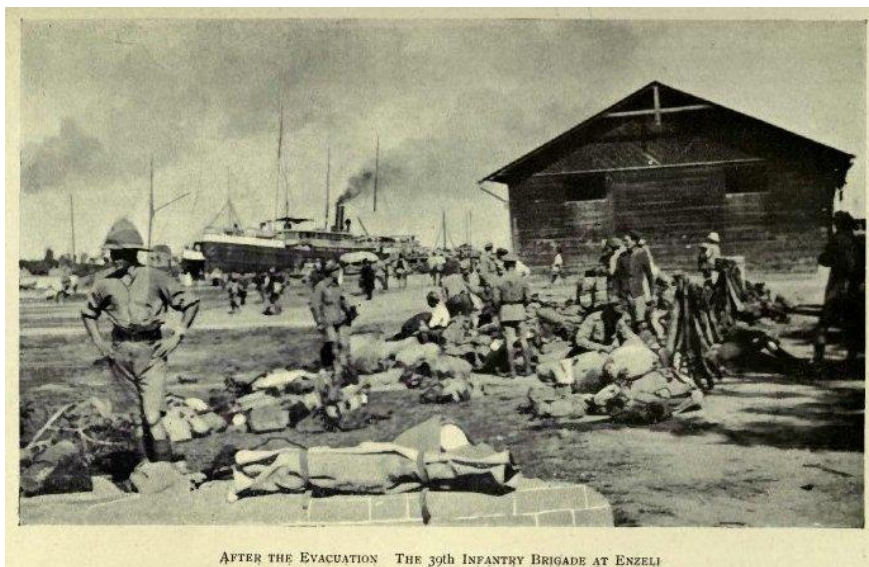
(NORPERFORCE: NORTH PERSIAN FORCE) معروف شد، وارد ایران شده و در شمال کشور مستقر شدند. پس از انحلال دانسترفرس، بخشی از این قوا در نورپرفرس یا نیروی شمال ایران ادغام شدند.

سرلشگر لایونل دانسترویل (از ۱۸۶۵ تا ۱۹۴۶ میلادی)

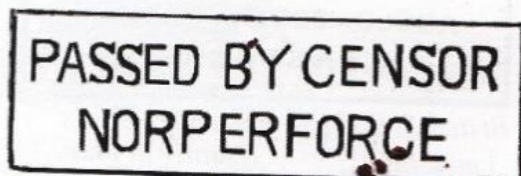

قوای نظامی دانسترفرس در ایران

انحلال قوای نظامی دانسترفرس و خروج آنان از ایران در بندر انزلی

مهرهای سانسور پستی قوای نظامی دانسترفرس و نورپرفرس انگلستان در ایران

پاکت نامه های پستی سانسور شده با مهر DUNSTERFORCE و NORPERFORCE از سال ۱۹۱۸ تا ۱۹۱۹ میلادی در گنجینه تمبر

و اقلام پستی آستان قدس رضوی

گنجینه تمبر و تاریخچه پستی آستان قدس رضوی، با بذل توجه ویژه به جمع آوری و مجموعه سازی تاریخچه پستی ایران به عنوان یکی از شاخه های تخصصی جمع آوری در تمبرشناسی، مجموعه ای قابل توجه شامل پاکت نامه های بدون تمبر و تمبردار دوره های قاجار و پهلوی، پاکت نامه های سانسور شده، ورقه های پستی یا کارت پستال، پاکت های مهرروز، تلگراف و ... را در اختیار دارد که منبعی مهم برای پژوهشگران جهت مطالعه و تحقیق درباره تاریخ پست ایران به شمار می رود.

در این مجموعه، پنج پاکت نامه پستی سانسور شده با مهر DUNSTERFORCE CENSOR POSTS و دو پاکت نامه پستی سانسور شده با مهر PASSED BY CENSOR NORPERFORCE وجود دارند که از لحاظ تاریخی حائز اهمیت بسیار بوده و در اینجا معرفی می شوند:

۱. پاکت حاوی نامه (با مهر دایره ای DUNSTERFORCE CENSOR POSTS به رنگ مشکی) با یک قطعه تمبر احمدشاه قاجار

(سری احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۳.

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی

مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: قزوین KAZVIN (تاریخ ارسال: ۱۹۱۹/۲/۱۱ برابر با ۱۳۳۷/۵/۱۰ ه.ق)
مقصد نامه: یزد YEZD (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۳/۱۶ برابر با ۱۳۳۷/۶/۱۳ ه.ق)
از مسیر طهران TEHERAN (وارد: ۱۹۱۹/۲/۱۴ - صادر: ۱۹۱۹/۲/۱۵ برابر با ۱۳ و ۱۴ جمادی الاولی ۱۳۳۷ ه.ق)
تاریخ دستنوشته فرستنده روی پاکت (۹ جمادی الاولی ۱۳۳۷ برابر با ۱۹۱۹/۲/۱۰) می باشد.
شماره اموالی: کد ۱۷۶/۲ ردیف ۴

۲. پاکت نامه (با مهر دایره ای DUNSTERFORCE CENSOR POSTS به رنگ مشکی) با یک قطعه تمبر احمدشاه قاجار (سری احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۶.

هزینه پستی اخذ شده: ۱۲ شاهی
مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: تبریز TAURIS (تاریخ ارسال: ۱۹۱۹/۸/۲۵ برابر با ۱۳۳۷/۱۱/۲۸ ه.ق)
مقصد نامه: طهران TEHERAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۹/۴ برابر با ۱۳۳۷/۱۲/۸ ه.ق)
تاریخ دستنوشته فرستنده روی پاکت (۲۸ ذی قعدة ۱۳۳۷ برابر با ۱۹۱۹/۸/۲۵) می باشد.
شماره اموالی: کد ۱۷۶/۲ ردیف ۵

۳. پاکت حاوی نامه (با مهر دایره ای DUNSTERFORCE CENSOR POSTS به رنگ مشکی) و لیبل با نوشته سانسور شد با دو قطعه تمبر احمدشاه قاجار (احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۰ و یک قطعه تمبر ۱ شاهی دارالعجزه و ایتم تبریز (۵۰) به شماره کاتالوگ خ ۸ (ج)

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی + ۱ شاهی برای مصارف خیریه
مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: تبریز TAURIS (تاریخ ارسال: ۱۹۱۹/-/- برابر با ۱۳۳۷/-/- ه.ق)
مقصد نامه: طهران TEHERAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۴/۱۵ برابر با ۱۳۳۷/۷/۱۴ ه.ق)
تاریخ دستنوشته فرستنده روی پاکت (۲ شهر رجب المرجب ۱۳۳۷ برابر با ۱۹۱۹/۴/۳) می باشد.
شماره اموالی: کد ۱۷۳/۳ ردیف ۱

تمبرهای خیریه تبریز برای دارالعجزه و ایتم از سال ۱۹۱۸ تا ۱۹۲۰ (۱۲۹۷ تا ۱۲۹۸ ه.ش) به همراه تمبرهای پستی و با هدف کمک به مراکز درمانی و یتیم خانه ها در شهر تبریز روی پاکت نامه ها چسبانده می شدند.

۴. پاکت نامه با سربرگ تجارتخانه حاج رسول کمپانی در تبریز (با مهر دایره ای DUNSTERFORCE CENSOR POSTS به رنگ مشکی) با یک قطعه تمبر احمدشاه قاجار (احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۳.

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی
مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: تبریز TAURIS (تاریخ ارسال: ۱۹۱۸/۱۲/۳۰ برابر با ۱۳۳۷/۳/۲۶ ه.ق)
مقصد نامه: اصفهان ISFAHAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۱/۲۵ برابر با ۱۳۳۷/۴/۲۲ ه.ق)
از مسیر طهران TEHERAN (وارد: ۱۹۱۹/۱/۱۶ برابر با ۱۳۳۷/۴/۱۳ ه.ق)
تاریخ دستنوشته فرستنده روی پاکت (۲۶ ربیع الاول ۱۳۳۷) و تاریخ دستنوشته گیرنده (۲۲ ربیع الثانی ۱۳۳۷) می باشد.
شماره اموالی: کد ۲۱۷/۱

۵. پاکت نامه با سربرگ تجارت خانه آقا یوسف بیکلراف مقیم قزوین (با مهر دایره ای DUNSTERFORCE CENSOR POSTS به رنگ مشکی) با یک قطعه تمبر ۱ شاهی احمدشاه قاجار (احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۳۸ و یک قطعه تمبر ۵ شاهی احمدشاه قاجار (احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۱ و مهر (ص)

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی

مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: قزوین KAZVIN (تاریخ ارسال: ۱۹۱۸/۱۰/۲۰ برابر با ۱۳۳۷/۱/۱۴ ق.ه)

مقصد نامه: اصفهان ISFAHAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۸/۱۰/۲۹ برابر با ۱۳۳۷/۱/۲۳ ق.ه)

از مسیر طهران TEHERAN (وارد: ۱۹۱۸/۱۰/۲۲ برابر با ۱۳۳۷/۱/۱۶ ق.ه)

تاریخ دستنوشته فرستنده روی پاکت (۱۳ محرم ۱۳۳۷) و تاریخ دستنوشته گیرنده (۲۴ محرم ۱۳۳۷) می باشد.

شماره اموالی: کد ۲۱۷/۱

۶. پاکت نامه با سربرگ مهدی جعفر اوف (با مهر مستطیلی PASSED BY CENSOR NORPERFORCE به رنگ بنفش) با دو قطعه تمبر احمدشاه قاجار (احمدی کوچک) به شماره کاتالوگ ۳۴۰.

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی

مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: انزلی ENZELI (تاریخ ارسال: ۱۹۱۹/۲/۱۰ برابر با ۱۳۳۷/۵/۹ ق.ه)

مقصد نامه: اصفهان ISFAHAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۲/۲۶ برابر با ۱۳۳۷/۵/۲۵ ق.ه)

از مسیر رشت RECHT (۱۹۱۹/۲/۱۰ برابر با ۱۳۳۷/۵/۹ ق.ه) و طهران TEHERAN (وارد: ۱۹۱۹/۲/۱۶ برابر با ۱۳۳۷/۵/۱۵ ق.ه)

تاریخ دستنوشته گیرنده روی پاکت (۲۴ جمادی الاولی ۱۳۳۷) می باشد.

شماره اموالی: کد ۲۱۷/۱

۷. پاکت نامه (با مهر مستطیلی PASSED BY CENSOR NORPERFORCE به رنگ بنفش) با یک قطعه تمبر سورشارژ «۶ شاهی CHAHIS 6 ۱۳۳۷» به رنگ سیاه روی ۱ قران سری احمدی کوچک به شماره کاتالوگ ۴۵۲.

هزینه پستی اخذ شده: ۶ شاهی

مسیر پیموده شده نامه از مبدأ تا مقصد:

مبدأ نامه: رشت RECHT (تاریخ ارسال: ۱۹۱۹/۲/۶ برابر با ۱۳۳۷/۵/۵ ق.ه)

مقصد نامه: اصفهان ISFAHAN (تاریخ دریافت: ۱۹۱۹/۳/۹ برابر با ۱۳۳۷/۶/۶ ق.ه)

از مسیر طهران TEHERAN (وارد: ۱۹۱۹/۲/۲۱ برابر با ۱۳۳۷/۵/۲۰ ق.ه)

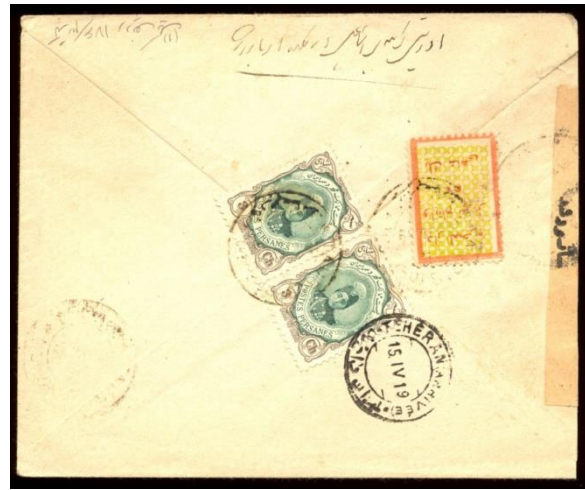
تاریخ دستنوشته گیرنده روی پاکت (۶ جمادی الثانی ۱۳۳۷) می باشد.

شماره اموالی: کد ۲۱۷/۱

در طول جنگ جهانی اول، سفارش و تحویل تمبرهای پستی چاپ شده در خارج از ایران به مدت طولانی متوقف شد؛ لذا تمبرهای معروف به سری مشروطه (چاپ سال ۱۹۰۹ در چاپخانه آئشده و پسران در هارلم هلند) و تمبرهای احمد شاه قاجار معروف به سری احمدی کوچک (چاپ سال ۱۹۱۱-۱۲ در چاپخانه آئشده و پسران در هارلم هلند)، جهت استفاده روی پاکت نامه ها، بارنامه ها و تلگراف ها سورشارژ (روچاپ) می شدند.

لازم به ذکر است با بررسی بهاء اسمی تمبرهای الصاق شده به پاکت نامه های پست داخله ایران و وزن محتویات آنها در دوران سلطنت احمد شاه قاجار (۱۹۲۵-۱۹۰۹ م. / ۱۳۰۴-۱۲۸۸ ه.ش) می توان دریافت که هزینه پستی پرداخت شده توسط فرستنده نامه برای پاکت هایی که وزنشان تا ۹/۲۴ گرم بوده، ۶ شاهی و به ازای هر ۴/۶۲ وزن اضافی ۳ شاهی اضافه دریافت می شده است.

تصاویر برخی از پاکت نامه ها با مهر سانسور پستی

DUNSTERFORCE CENSOR POSTS تصویر رو و پشت پاکت نامه شماره ۳ با مهر سانسور

PASSED BY CENSOR NORPERFORCE تصویر رو و پشت پاکت نامه شماره ۶ با مهر سانسور

فهرست منابع:

۱. فریدون نوین فرح بخش، *راهنمای تمبرهای ایران* (تهران: نشر فرح بخش، ۱۳۹۱)، ۶۰-۵۰.
۲. دکتر ایرج ذوقی، *تاریخ روابط سیاسی ایران و قدرت های بزرگ ۱۹۲۵-۱۹۰۰* (تهران: پازنگ، پاییز ۱۳۶۸)، ۱۶۷-۱۵۵.
3. Mehrdad Sadri, *Persiphila Iran Classic Philatelic Reference: volume 1- Qajar Dynasty* (Persiphila, First edition 2007), 22, 152.
4. Postal history , Wikipedia, the free encyclopedia, 23 Sept. 2012, <http://en.wikipedia.org/wiki/Postal_history>
5. Iraj Eftekhar, *Ghajar Covers and Postal History: Classic Specialized Catalogue 1868-1925* (Schroder Studios & Imaging, L.L.C., First edition, Fall 2003), 7-8, 100-102.
6. Lieutenant Timothy C. Winegard, "Dunsterforce: A Case Study of Coalition Warfare in the Middle East, 1918-1919," Canadian Army Journal Vol. 8.3 (Fall 2005), 93-109.
7. Hasan Shaida, *Postal Markings of Iran*, (Lieuse Publications, First edition, 2001), 394-395.